

תולדות החסיבה

תולדות החסיבה

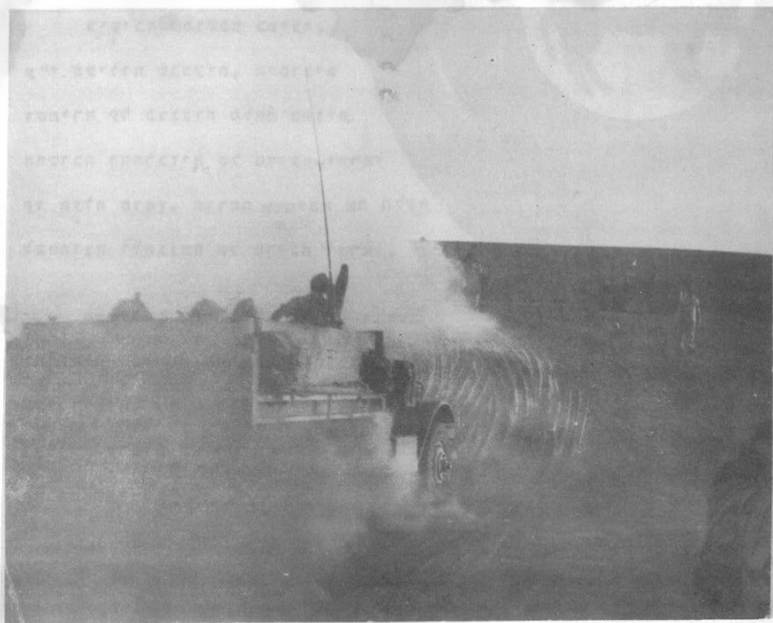
בישיבה ממושכת בסיני,
ע"י פעילות מבצעית, אימונים
ושמירה על כוננות מלאה בחזית
החשובה והמרכזית של מדינת-ישראל
קר תעלה טואץ, חורמת החסיבה את חלקה
לבסחונה ולהגנתה של מדינת ישראל.

החסיבה, כפי שהיא היום, גובשה
והתחשלה במלחמה אחר המלחמה. אולם, עיון קצר
בתולדותיה, מגלה כי ההסטוריה שלה יצופה
ועטורת קרבות ששורשם עוד בצה"ל
הטרומ שדיונאי.

מלחמת הקומנדיות

בדוד עשת של החטיבה ממשיך מסורת מפוארת בה החל הגדוד החטיעיי של הפלמ"ח. מיד לאחר הקמתה של מדינת ישראל ב-14 מאי 1948, פולש הצבא המצרי לדרום. ההערכות הנעשית במטה הכללי, קובעת נוהלי שתארגנות והגנה מהירים ועל ישראל כרמי מוסל להקים יחידות ג'יפיים ככה פשיטה.

מבצע חורב

ליחידה זו שזכתה לתאר "פלוגת המורת" צורפו שתי מחלקות הי"ד מאנשי חטיבת הנגב של הפלמ"ח - והוקם גדוד הפשיטה 9 של חטיבת הנגב. עד להפוגה הראשונה נסל גדוד עשת חלק חשוב בהתקפות החוזרות ונישנות על משטרת עירק סואידן והשתתף בקרבות עשרת הימים בהגנה על ישובי הדרום. בסוף אוקטובר 48 התמנה למפקד הגדוד "כידוני" הוא רב אלוף (מיל) חיים בר-לב. על הגדוד הוטלה משימת פריצת הדרך לסדום-ימבצע לוט". גדוד הפשיטה נסל חלק מכריע גם במבצע "חורב", מבצע שבו גורשו הפולשים המצריים מגבולות הארץ והמלחמה הועברה לשטח האויב.

במבצע זה הגיעו כוחות הגדוד עד לאבו - עגילה, בתום המלחמה עלה הגדוד צפונה וצורף לחטיבת השריון הראשונה של צה"ל.

עוד נשוב לגדוד זה ונספר על מסכת

קרבותיו במבצע יקדש", פעולות התגמול ומלחמת ששת הימים. אולם נחזור תחילה אל חולדותיו של הגדוד השני: גדוד הבוקעים. גדוד הבוקעים, הוא במקורו אחד מגדודיה של חטיבת גבעתי. הגדוד הוקם משלשה גרעיני פלוגות שהתגבשו בתחילה מלחמת העולם השנייה, והורכבו מוחיקי היפן יו"ש" (פלוגות השדה של החגנה).

בעת הקמתו פיקד על הגדוד יעקב פרי

(היום אלוף (מיל) יעקב פרי). באחריותו

היתה גזרת ישובי הדרום, שם נתנסה בקרבות

רבים בנייהנסה: פעולות התגמול הראשונות של מלחמת הקוממיות בכרתיה

ו-אבו שושא, ופשיטת המופת על מפקדתו של חסן סלמה - מפקדת הכוחות

הערביים בגזרת רמלה-לוד.

כן נטל הגדוד חלק בכל קרבות חזית הדרום כנגד הפולש המצרי עד

למיגורו. על מפקדי הגדוד בתקופה זו נמנים אביב ברזילי ז"ל וצי'ץ (היום אלוף (מיל) שלמה להט)

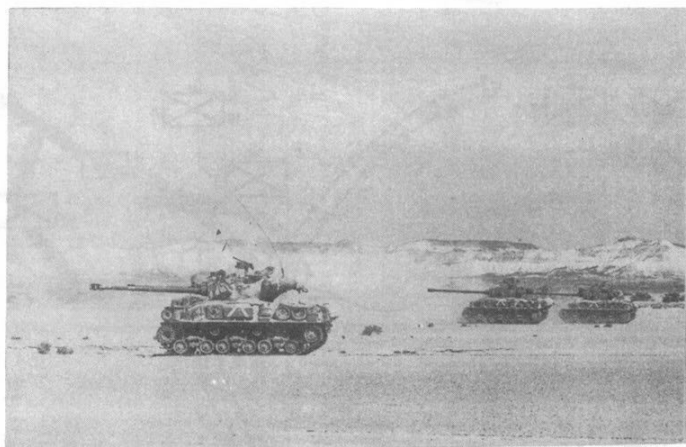
הבצע קדש

ערב מבצע קדש - עם הפיכתו של גדוד הבוקעים מגדוד חי"ר של חטיבת גבעתי

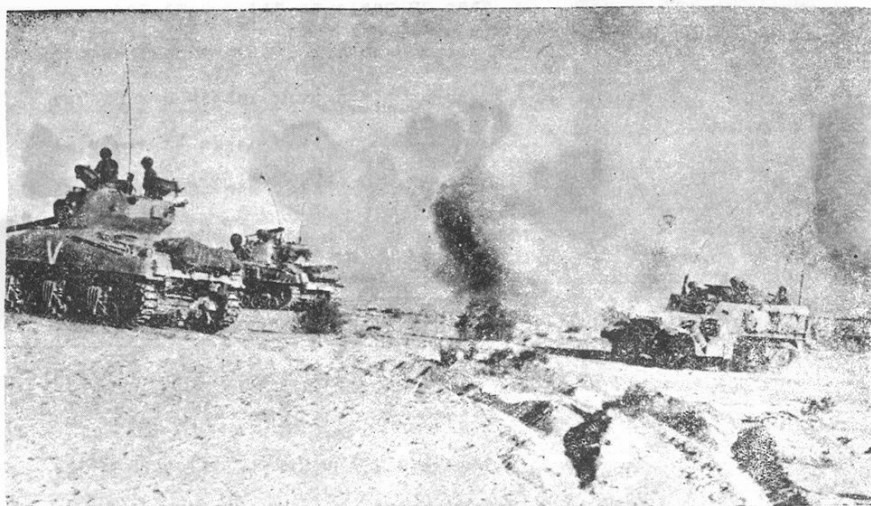
לגדוד חרמיש - מתמנה למפקד הגדוד אורי רום (היום תא"ל ר' הבי"א).

מבצע קדש מוצא את שני הגדודים במסגרת חטיבת השריון הסדירה

הראשונה של צה"ל ועליהם מוטלת עיקר המלאכה בהבקעת המערך המצרי.

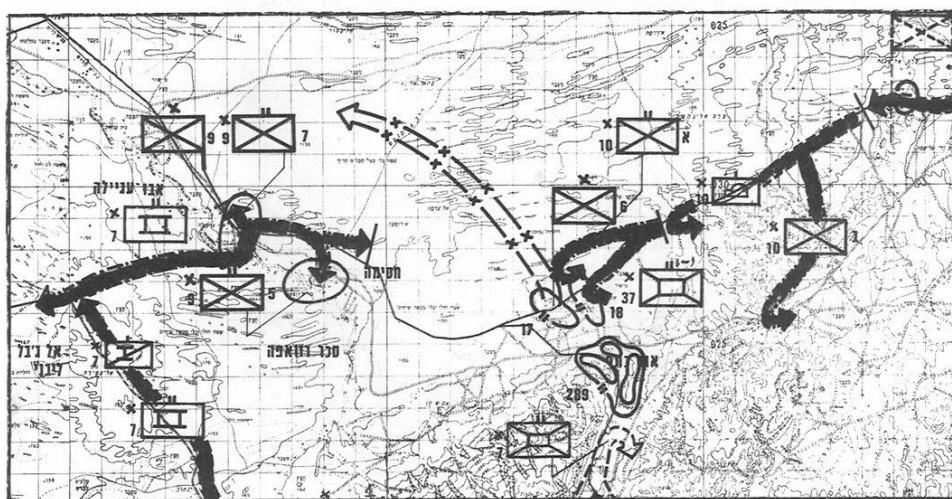
שומנים במבצע קדש

לפי התכנית המקורית עתיד היה השריון להיות מופעל רק לאחר שיתבררו כוונות המצרים, מתוך תגובתם להצנחה במיתלה ולפריצה בקצימה, כ-24 שעות לאחר התחלת המבצע - ב-29 באוקטובר 1956. אולם עוד ביום הראשון פעל השריון בקרב בקצימה.

לעת ערב כינס מפקד החטיבה את מפקדי יחידותיו בקצימה ונתן להם הוראות לגבי יום המחר. שלושת צוותי הקרב המשוריינים ינועו מערבה. צוות 3 יפנה לעבר דרום מערב ויכבוש את ביר אל חסנה. צוותים 1 ו-2 יפנו צפונה, יחצו את מיצר הדייקה ולאחר פריצתו ע"י כח הסיור החטיבתי, יתפרסו כשהראשון תוקף את אבו-עגילה ממערב למזרח ואילו השני ינוע לעבר ג'בל ליבני דרך מוצב הדלפה.

גד' החרמ'יש ישאר מאחור מול מוצבי אום כתף בדרום.

מפת מהלכי החטיבה במבצע קדש

הקרב על המים

באמצע שנות הששים, עם הכנסתם של סנקי ה"סנטוריון" הבריסיים למערך גיטות השריון, הוחלט במטה הכללי להקים חטיבת מילואים משורינת על בסיס סנקי ה"שרמן". משימת ההקמה הוטלה על בורקה בר-לב שהעביר את הפיקוד מאוחר יותר למשה פלך. בשנים שקדמו למלחמת ששת הימים נוסלת החטיבה חלק ב"מלחמה על המים".

באותן השנים מלאה סוריה את התפקיד הפעיל בלוחמה הערבית נגד ישראל. מעבר לבעיות-הבטחון השוטפות בצפון הארץ, התנשא האיום החמור לבזול את מימיה החיוניים של ישראל ע"י הסתת מקורות הירדן שנמצאו בחלקם סמוך ומעבר לקו הסורי של קו שביתת-הנשק.

מאז שנת 1964 הוטלה משימת ההתמודדות עם הסורים בעיקרה על כוחות השריון. הם שנקראו לאבטח עובדים בחלקות הסמוכות לבבול, להרתיע ולהביס את הכוחות הסוריים המתנכלים לעיבוד השטחים הסמוכים לבבול. משימה עיקרית נוספת היתה לשים לאל את מזימת הטת הירדן ומקורותיו.

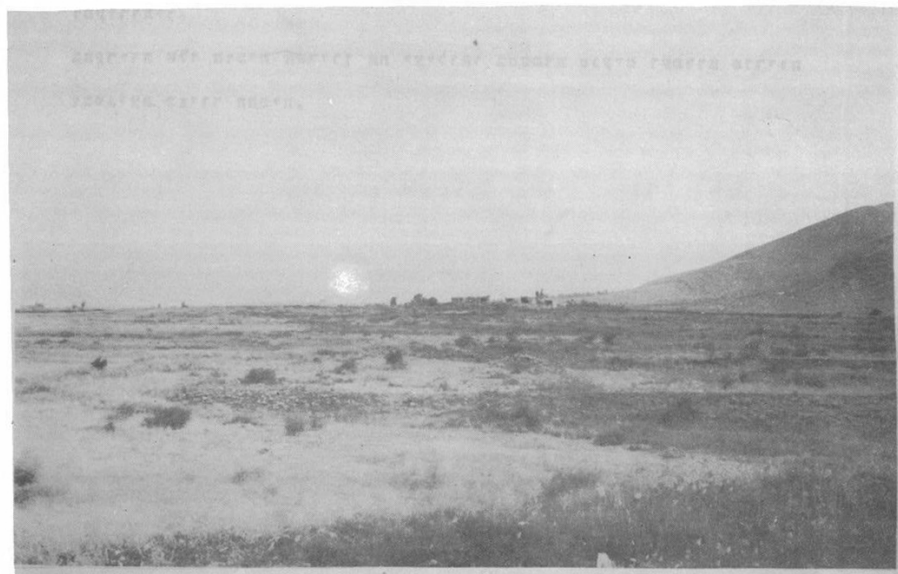
בתקריות אלו הוכיח השריון את יעילותו בהשמדת סנקים ועמדות סוריות ובפגיעה בצירוף ההסיה.

ירי לעבר מוצבי הסורים

קרבות ש.ב.ש. רבים ארעו בגזרה הסורים, ובכל המקרים היו תנאי הקרקע לטובת האויב. בתקרית תל-דן 13.11.64 צריכים היו הסנקים שלנו לפגוע בסנקים סוריים שהיו בסווח של 3900 מטר, ובגובה 350 מטר מעל פני הים, בעוד הסנקים שלנו היו בגובה של כ-140 מטר מחתח לפני הים. לסורים היה חסרון אחד בעדיפות זו בכך שקשה היה להם לצודד את התותח כלפי מטה-ועל כך היה עליהם לצאת מהמפורות. הם עשו זאת, אך בנו לפני הסנקים את חומת שקי-החול, וכך נראה לצוותי הסנקים של החטיבה בבקעה, רק התותח וחלק הצריח הקדמי של הסנקים הסוריים - מטרה בגובה של 40 ס"מ.

עדיפות סוריה זאת לא ריפתה את ידי צוותי הסנקים שלנו, ובתקריות האש נפגעו הסנקים הסוריים ובערו בזה אחר זה. ציוד ההסיה נפגע מירי סנקים בסווח של 6 ק"מ.

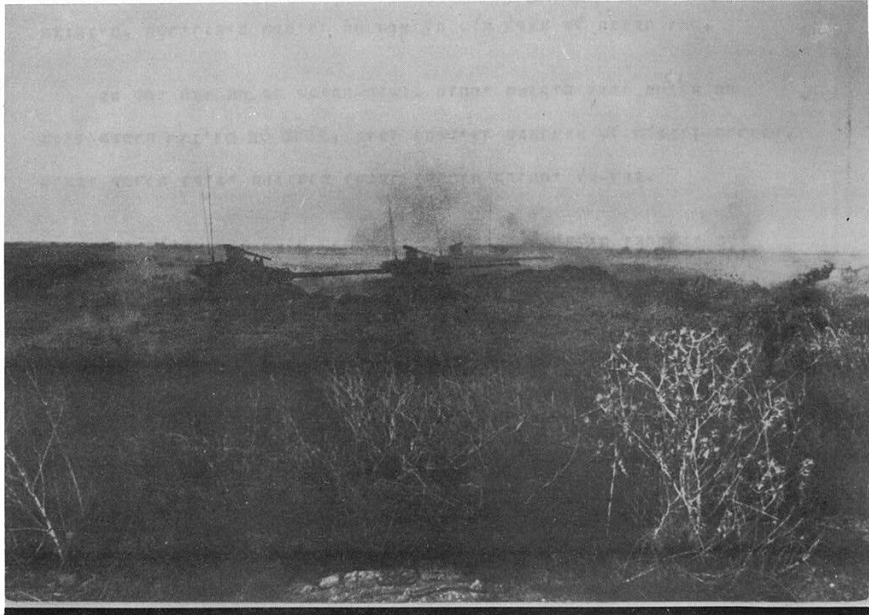
המוצב הסורי נוחילה : הופגו בתקרית תל-דן

הסורים בלמדם לקח מיעילות זו שלנו, עברו לעבוד בתוואי הסיה
המרוחק כ-11 ק"מ מגבול ישראל. נראה היה שיקשה לפגוע בציווד החסיה
הסורי מסווח זה, והיה חשש שהסורים יוכלו לבצע את זממם.

בתאריך 12.8.65 אירעה תקרית ששמה לאל את נסיונות החסיה.

שני טרקטורים סוריים עבדו בהכשרת תוואי הסיה הירדן במרחק של

11 ק"מ.

תקרית תל-דן

באיזור התלקחה תקרית אש שבה הושמדו 4 טנקים סוריים, שיא
התקרית היה השמדת הטרקטורים הסוריים. הפגיעה בהם הייתה מסימה קשה
ובקרת האש הייתה איטית כי חלפו שניות רבות בין יציאת הפגז מלוע
התותח, עד לפגיעתו באיזור המטרה.

למרות כל זאת, השכילו צוותי הטנקים להשמיד מסרות בודדות אלו
בסווח של 11 ק"מ. נצחון זה הביא להישג צבאי ומדיני שהוא בעיקרו
הישגם של חיילי גדוד הבוקעים של החסיבה.

באותן שנים השתתף גדוד הבוקעים של החטיבה גם בפעולות
גמול שקדמו למלחמת ששת הימים.

כתגובה על שרשרת פעולות חבלה שבוצעו בכיסיים שבדרום הר-חברון,
פשטו כוחות צה"ל בנובמבר 66 על הכפר "סמוע" ושביבתו והרסו את
בסיסי המחבלים.

בפשיטה זו השתתפו כוחות שריון בגודל ניכר כשהם משתלבים בכוחות
הצנחנים. השריונאים העמידו את הפעולה כלה בקצב של תנועה ואש.

עם שחר חצו את קו שביתת-הנשק. תותחי הטנקים פצחו תחילה את
בנין משטרה רג'ום אל מדפע, הדפו והשמידו תגבורות של הלגיון הירדני,
פוצצו עמדות וקיני התנגדות ופגעו ישירות בתותחי לא-רתק.

תוך שלוש וחצי שעות הושלמה הריסת קיני המחבלים ואחרוני כלי
הרכב עזבו את שטח ירדן.

מלחמת ששת הימים

גדוד עץ של החטיבה משתלב במלחמת ששת הימים עדיין במטבח קרבנותיה של חטיבת השריון הסדירה. בתחילה מוטלת עליו משימת הבנה על כרם שלום מחשש התקפה, אולם לקראת צהרי היום 5.6.67 נתנה הפקודה לגדוד לנוע לכיוון רפיח.

הגדוד בפיקודו של "מכסי" סיהר את עמדות האויב ומחנות הצבא ברפיח. בערב היום הראשון למלחמה הוברר לאלוף טל כי מיתחם הג'יראדי עדיין חסום וזאת למרות שהלך מכווחת האוגדה עברו בו. מחשש ניתוקם של כוחות אלה, הורה האלוף ל"מכסי" לנתק מגע במחמפי רפיח.

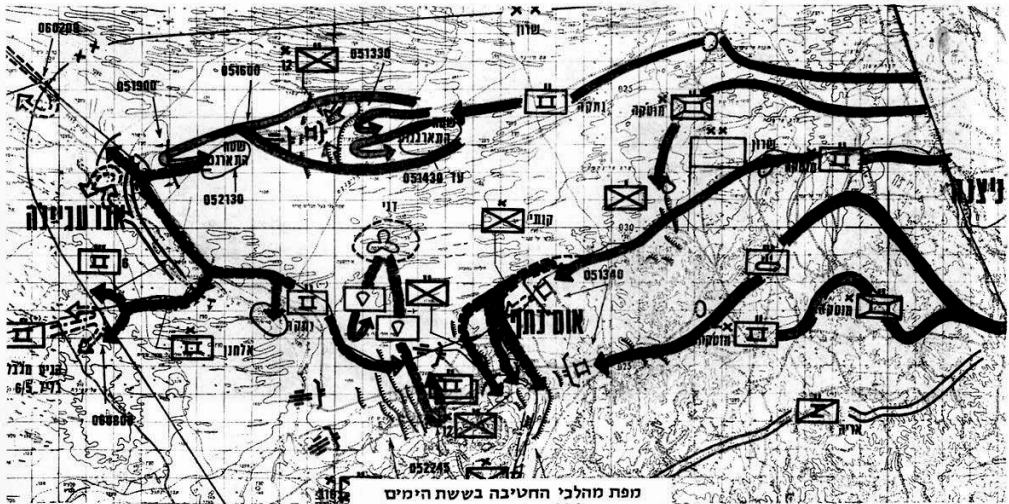
ריכוזו המהיר של הגדוד הפתיע גם את טליק, ובאותו מעמד זכה "מכסי" לנשיקה המפורסמת מאלוף טל.

השעות הקסנות של הלילה הראשון למלחמה עברו על הגדוד תוך לחימה עיקשת במחמם הג'יראדי. סיהור המתחם פתח את הכביש למעבר ועל הגדוד הוטלה מיד משימה נוספת: הבטחת ציר טיך-זריד-הג'יראדי והשלמת סיהורה של אל-עריט.

בשעות הצהריים של היום השני למלחמה, הביט ראש עיריית אל-עריט את כתב-הכניעה למג'יד והיה זה אות להשלמת המשימות הקרביות בקרב זה.

החטיבה בשמה הנוכחי, הועמדה במבחן האש הראשון שלה במלחמת ששת הימים. בידי מפקדה דאז מוסקה ציפורי הופקדה המשימה הבאה: כיבוש צומת אבו-עגילה, מתחם אום-כתף - אום סיה'אן והשמדת מירב האויב בגיזרה.

החטיבה משתלבת באוגדת האלוף אריק שרון ששיטת פעולה היא תנועת יום לפתיחת צירי לחימה והתקפת לילה על מיתחם אום - כתף.

מפת מהלכי החטיבה בששת הימים

טנקים בשיני: יוני 67

טנקים בסיני: יוני 67

לביצוע המשימה נעה החטיבה ב-4 זרועות: כוח הסנקים של ששון
 והחפ"ק הישר מקצימה למתחם אבו-עגילה. כוח נוסף של סנקים וזחלמ"ים
 בפיקודו של גדעון נע מדרום לעבר מוצב חוץ בדרב-א' תורקיי.
 כוח החרמש של צבי נע מקציעות לאבו-עגילה והסנקים של נחקה פנו
 לציר הצפוני בעמק החולות.

אבו-עגילה הייתה מעוזו של הצבא המצרי בסיני, שם בפיוע והדרכה
 טוביטי בנו המצרים מתחם מבוצר ומחועל ששטחו 80 קמ"ר, ובו רוכזו
 למעלה מ-180 סנקים וכ-200 תותחים. הקרב שהתנהל במקום היה מקרבות
 ה ש.ב.ש. הגדולים במערכה כלה. הקרב החל בשעות הבוקר של ה-5 ביוני
 1967, והסתיים למחרת בבוקר שכביש ניצנה - אבו - עגילה פתוח לתנועה
 כוחותינו לעבר ג'בל-ליבני, כאשר מתחם אבו עגילה דומם.

אבו-עגילה

מאוחר יותר ניזכר מוסקה ציפורי מפקד החטיבה: "בבוקרו של
 5 ביוני 67 עד לבוקרו של המחרת, השמימה החטיבה כ-76 סנקים מצריים
 וכ-300 כלי רכב אחרים". למעשה החל מאותו שלב, הוסלה עיקר המעמסה
 על חטיבתנו.

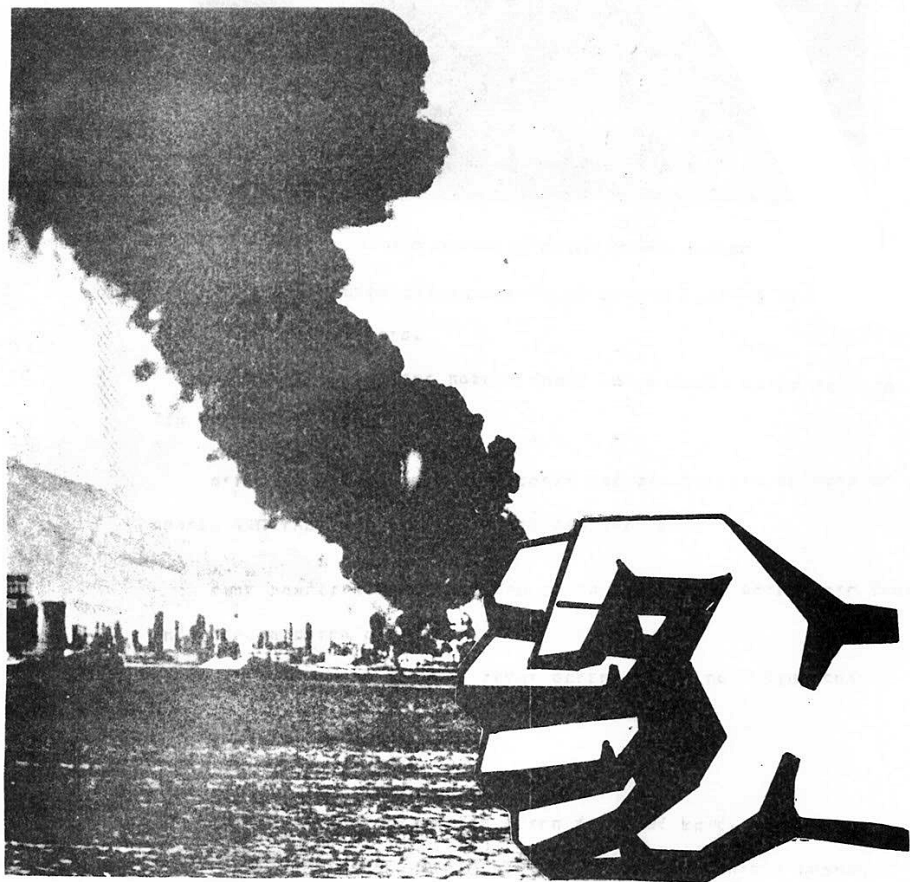
הכוח המשיך בלהימה כשהוא פונה דרומה לעין-קצימה וכבש תוך
ניהול מספר קרבות את כל המרחב עד לנחל. ניהולו של קרב חטיבתי
בנחל, היווה את פיומם המוצלח של קרבות החטיבה במלחמת ששת הימים.
הנצחון היה ניצחונם של כולם.

במסדר הניצחון בביר-גפנפה אמר מפקד החטיבה: " מיגרנו את
האויב במתקרב והכינו אותו מכת-מוות, פנינו לשלום אך דרוכים
אנו לקראת הבאות".

עם סיום המלחמה, דברי המוח"ט. 19 יוני 67, נחל |

המלחמה שלאחר המלחמה

אולם השלום המיוחל לא בא.

עד מהרה מסתבר כי הנצחון הצבאי המזהיר וההכרעה המוחלטת של

צבא מצרים אינם מביאים לסיום המלחמה.

עלה הגדה המזרחית של התעלה, עם סיום המלחמה

הצבא המצרי שוקם בעזרתה הפעילה של בריה"מ וכמויות גדולות של

הנשק סופקו לצבא מצריים.

כבר ב- 1 ביולי ניסו המצרים להאחז ממזרח לתעלה בגזרה הצפונית

ללא הצלחה.

מיד לאחר המלחמה נערך צה"ל בסיני ואל שני הגדודים הותיקים של

החטיבה עשת והבוקעים נוסף גדוד חדש הוא גדוד בזק.

לאחר התארגנות קצרה ואימונים בנויה החטיבה ככה שריון סדיר לוחם

והיא מתפרסת בגזרת מערב סיני.

קו התעלה היה בתקופה זו חשוף וכלתי מבוצר, אספקת המים לקחה בחסר

ורשת הכבישים היתה הרוסה ברובה.

החטיבה נרתמה לבניית הגזרה כגזרה לוחמת של צה"ל, עבודה רבה

הושקעה בבניית הביצורים, שיפור הדרכים והספקת מים ליהודות החטיבה

ושיפור הכבישים.

גם בגזרה הירדנית לא שרר השקט זמן רב וכמה חדשים לאחר המלחמה
מתנכלים המחבלים לישובים בעמק בית שאן בשיוע הצבא הירדני. גדוד
הבוקעים נקרא לעמק בית שאן ומשתתף בפעולה נגד מעוזי מחבלים בגדה
המזרחית של הירדן.

התקרית ארעה ביום הכיפורים 14 אוק' 67 כאשר החלה הפגזה
ירדנית לעבר ישובי עמק בית-שאן. צה"ל השיב באש עזה לעבר מסרות
האוייב.

היעדים של הסנקים של גדוד הבוקעים היו בנין מסרת שייך
חוסיין ובמנה בכפר קסן שייך מוחמד שמש את אנשי אל פתח.

בניין המשטרה והבית הקסן נהרסו באש תותחי הסנקים, דבר
שהביא לשקט ולרגיעה באזור לתקופת מה.

תקרית שיח חוסיין (14 אוק 67)

במקביל ממשיכים המצרים בהטרדה כוחותינו בגזרת העלת שואץ,
תקריות אש בודדות התרחשו לאורך הגזרה והן שותקו בעיקר ע"י
ירי טנקים.

כאשר טובעה "אח"י אילת" הובררה כוונתם של המצרים להמשיך
במלחמה.

תגובת צה"ל היתה הפגזת בתי הזיקוק בשואץ והפשיטה על
נאב' חמדי.

פעולות אלו אלצו את המצרים להפסיק את האש עד לאביב 1969.

כאשר החסיבה מצאה עצמה נוטלת חלק פעיל במלחמה זו.

תקופת הרגיעה עד אביב 1969 נוצלה בעיקר לבניית הקו וביצורו.

חיילי החסיבה השקיעו מאמצים עליונים בהקמת הביצורים, עבודה
שנעשתה ברובה בידים.

כוחות החסיבה התפרסו במרחבים שבין המעוזים כך שיהיו מסוגלים

להגיע במהירות לכל מעוז ולכל נקודה בתעלה.

מלחמת ההתשה

במרץ 1969 הכריז נאצר על

מלחמת ההתשה נגד ישראל. זאת בהנחה כי מדינה קטנה כישראל המוגבלת במשאבי כוח אדם, אמצעי לחימה דלים ורגישות לחיי אדם, לא תוכל לעמוד בנטל מלחמה ממושכת מסוג זה.

המצרים פתחו בהרעשות במגמה להרוס את הקו, אולם קו זה עמד איתן.

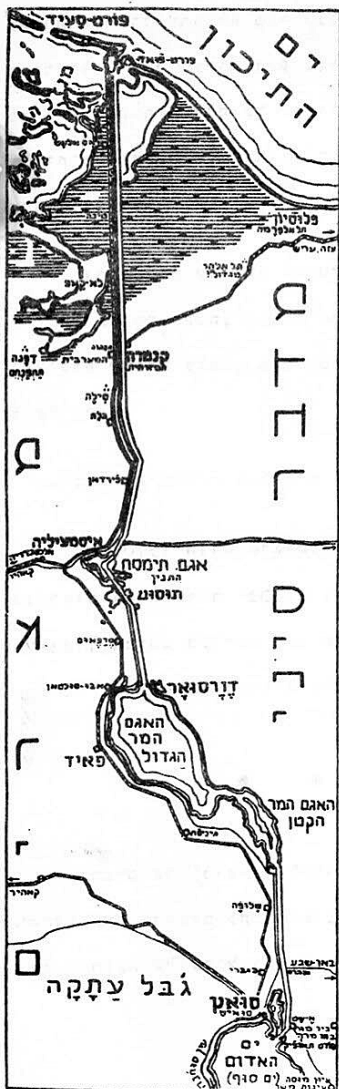
המצרים החלו במקביל במיקוש ונסיונות פשיטה על כוחותנו; נסיונות שנכשלו. הם ניסו להטריד ולהתיש את חיילנו ע"י "סייפסוף" של פגזים. הם החדירו מארבים ומיקשו את הדרכים אך משתגלו ונוצר מגע אש, נסו על נפשם בהותרים אחריהם נפגעים.

משימת החטיבה היו: פריצת הצירים, השמדת מארבים, ייזום אש והתשת זה שחשב שתהיה בידו היכולת להחיש.

כל יום בתקופת ההתשה היה ליום מלחמה שסיפורו עימו. חילוצים תחת אש, הבאת הספקה חוץ סיכון הנהגים שנסעו חשופים לאש, צוותי סנקים העולים לעמדת ירי חושפים עצמם ופוגעים בעמדות האויב, פירוי הקו ששמרו על הדרכים ואבטחו אותן - כל אלו מטרות שהושגו במאמץ אדיר מידי יום ביומו.

בנובמבר 1969 היה זה אחד מצוותי גדוד בזק שהפיל באש מקלעים

מסוג סוחוי מצרי בעת גיחתו לעבר כוחותינו.

תעלת סואץ

בלחימה זו הופקו מהסנק דרכי הפעלה שלא היו מקובלות קודם לכן
בחורח השריון הרגילה כפי שנלמדה בעבר, טכניקות לחימה מיוחדות
ותירגולות קרב בעלות וחק בשריון, קיבלו משמעות חדשה בתנאי הגזרה
בסיני, שיתוף פעולה של שריון ומעוז, שריון ואסילריה, הבטחה עצמית
של יחידות הסנקים, אירגון החיים בחניון הסנקים בתנאי שדה בחקופה
ארוכה ועוד.

חוך שמירה על רמת לחימה ומורל גבוה שבאו בעיקבות לחימה
עיקשה, ארוכה וקשה, גיבשה חטיבתנו בכוח פלדה לוחם, בעל נסיון רב
ופעילות קרבית ענפה, המבוססת על רצון הלוחמים ורמת ידיעותיהם
המקצועיות.

במלחמת ההתשה מנהיגים את החטיבה קלמן מגן ופינקר.

מאז 1970 חודש ארגוס נכנסה לתוקפה הפסקת האש. בחקופה זו
מנהיגים את החטיבה "מכסי" ואמנון, תקופה זו מנוצלת לביצור הקו,
לאימון הכוח, לקליטת נשק חדש ואמצעים חדשים, וכאז כן אתה נמצאת
החטיבה בקו הקדמי והרגיש של מדינת ישראל "מוכנה ודרוכה".

* * *

בדפים אלו ניסינו לעבור על כמה מציוני דרכה של החטיבה.
חטיבה אשר גדודיה לחמו בסיני בארבעה מלחמות ישראל, המהווה כיום את
כוח ההרתעה של צה"ל בחזית התעלה.

מסורתה המפוארת של החטיבה

מחיבת כל אחד מאיתנו!

